

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli d. 31 Mars 1870, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändringar i 16 § 3 mom., 18 § 3 mom. och 20 § 1 mom. Riksdags-ordningen.

Till förekommande af olägenheter som skulle uppstått deraf, att i Riksdagsordningen saknades bestämd föreskrift ej mindre om den tid, inom hvilken dels vid omedelbara val till riksdagsman i Andra Kammaren valprotokollen borde för rösternas sammanräknande till valförrättaren insändas, dels vid elektorsval utdrag af valprotokollet den valde elektorn meddelas, än ock om det sätt hvarpå utsedd ledamot af Andra Kammaren egde af valförrättaren bekomma fullmakt, har Herr *Magnus Jonsson* i en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet hänvisad motion (N:o 154) föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta följande ändringar i Riksdags-ordningen:

- 1:o att i sista punkten af 3 mom. i 16 § ordet »ofördröjligen» inskjutes emellan orden »valprotokollen» och »insändas», så att nämnde punkt erhåller följande lydelse: »och skola, för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen *ofördröjligen* insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städer med egen jurisdiktion till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.
- 2:o att i sista mom. af 18 § jemväl ordet »ofördröjligen» inskjutes, så att nämnda moment komme att lyda sålunda: »Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmakt *ofördröjligen* meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet»; samt
- 3:o att 20 § 1 mom. erhöles följande förändrade lydelse: »För den som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren utfärdas ofördröjligen fullmakt, som *honom tillställles*, underskrifven för valkrets å landet af domhafvanden, för

stad, som ensam sänder riksdagsman, af stadens magistrat, och för valkrets, som består af flera städer, af den magistrat, som valet slutligen handlagt.»

Det har ofta anmärkts såsom en brist i nu gällande Riksdags-ordning, att dess stadganden om riksdagsmannaval, isynnerhet de omedelbara valen till Andra Kammaren, icke alltid blifvit affattade på ett sätt, som, åtminstone vid den första tillämpningen, förmått undanrödja hvarje anledning till tveksamhet om lagstiftarens mening, och förslag till förtydligande af ett eller annat af dessa stadganden hafva ock, såsom bekant är, redan varit föremål för Riksdagens pröfning. Utskottet påminner i detta afseende om det vid 1868 års riksdag väckta men då förkastade förslag till uttrycklig bestämmelse derom, att, der det omedelbara valsättet begagnades, valförrättningen borde i alla kommuner, som hörde till samma valdistrikt, samtidigt taga sin början. Men äfven de gifna bestämmelserna om samma vals avslutande hafva blifvit vid olika tillfällen på olika sätt tolkade, och det är utan tvifvel en sådan erfarenhet, som gifvit anledning till motionärens framställning i första punkten af hans nu ifrågavarande motion. Det lärer nemligen hafva inträffat, att valförrättare, till åtydnad af stadgandet i Riksdagsordningens 18 §, väl låtit vederbörligen kungöra tid och ort för valedlarnes aflemnande inom de särskilda kommunerna, men underlåtit att dervid bestämma någon viss tid, inom hvilken valprotokollen borde till honom insändas, äfvensom att, sedan det sista valprotokollet inkommit, sammanräkningen af rösterna egt rum, utan att bestämd dag för denna förrättning blifvit på förhand vederhörligen kungjord. Att ett dylikt sätt att gå till väga, äfven om det icke kan sägas stå i uppenbar strid med grundlagens bokstaf, dock ingalunda öfverensstämmer med dess anda, derom är Utskottet med motionären fullt ense. Deremot kan Utskottet icke dela motionärens uppfattning af frågan, hvori det menliga i en dylik tillämpning af grundlagen egentligen består, och följaktligen icke heller gilla det af honom föreslagna sätt att i densamma vinna ändring. Motionären synes i främsta rummet hafva befarat, att då vederbörande lemnades helt och hållet fria händer i afseende på tiden för valprotokollens insändande till valförrättaren, det skulle kunna inträffa, att valets avslutande derigenom obehörigen fördröjdes, och han har velat förekomma detta genom den föreskrift, att protokollen borde insändas ofördröjligen efter det rösterna afgifvits. Utskottet, som icke förbisett vigten af motionärens anmärkning, har likväl trott sig finna den väsendtligaste betänkligheten vid det klandrade förfaringssättet deruti, att då dag för valförrättningens avslutande icke blifvit på förhand utsatt, den icke synnerligen långt tillmätta tid, inom hvilken det står valmännen öppet att öfver valet anföra besvär komme att sakna bestämd och allmänt bekant utgångspunkt, från hvilken den enligt 22 § Riksdags-ordningen bör räknas; ett förhållande som i ett eller annat fall kunde försvåra möjligheten att inom laga tid öfverklaga ett olagligt val. Att denna brist icke i ringaste mån skulle afhjelpas genom motionärens förslag, har redan för Utskottet varit tillräckligt skäl att icke biträda detsamma. Men dertill kommer, att Utskottet åtminstone för närvarande icke skulle velat förorda någon som helst ändring i §:ns nuvarande lydelse. Utskottet

hyser nemligen det förtroende till en fortsatt, af landets högsta lagskipande myndighet vägledd tillämpning af Riksdags-ordningen, att den skall, på sätt redan skett i afseende på frågorna om hvem som vid omedelbara val är valförrättare samt om dennes skyldighet att föreskrifva, det valet samtidigt må begynna i valdistriktets särskilda kommuner m. m., jemväl i förevarande fall, utan ändring af grundlagens ord, leda till en allt klarare insigt i dess mening; och detta så mycket heldre som denna mening här icke synes särdeles svår att finna. Då nemligen 18 § i samma grundlag innehåller, att valförrättare skall låta tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, och man derjemte tager i betraktande, att till valförrättningen hörer jemväl sammanräknandet af de afgifna rösterna, torde deraf utan synnerlig svårighet framgå, att valförrättare bör i den kungörelse, hvarigenom kallelse till riksdagsmannaval meddelas, utsätta tid och ort icke blott för rösternas afgifvande inom de särskilda kommuner som höra till valdistriktet, utan ock för rösternas sammanräknande, med föreskrift tillika att före den till sistnämnda förrättning bestämda dag, hvilken följaktligen betecknar så väl valets afslutande som besvärstidens början, samtliga valprotokoll böra till valförrättaren insändas. Med en dylik föreskrift torde ock motionärens farhåga för ett obehörigt dröjsmål med aflemnandet af dessa protokoll vara undanröjd.

Beträffande den i andra punkten här ofvan föreslagna grundlagsändring finner Utskottet lika med motionären det vara med god ordning öfverensstämmande, att, sedan elektorsval är hållet, den som fått sådan befattning sig uppdragen, af vederbörande valförrättare undfår utdrag af valprotokollet så tidigt, att han beqvämligen hinner inställa sig vid riksdagsmannavalet. Huruvida deremot ett sådant ändamål kan befrämjas genom den af motionären föreslagna erinran till valförrättaren att ofördröjligen meddela sådant protokollsutdrag, torde med skäl kunna sättas i fråga. För den valförrättare, som är angelägen om ett samvetsgrannt uppfyllande af sina åligganden, är hvarje sådan erinran öfverflödig, emedan å andra sidan de sväfvande ordalag, hvari den är affattad, skulle göra den overksam i de fall, för hvilka den egentligen varit afsedd. Att belasta en grundlag med föreskrifter af så betydelselös natur har synts Utskottet icke fullt värdigt det höga anseende, som bör komma hvart och ett af en sådan lags stadganden till del.

Lika litet har Utskottet funnit sig öfvertygad om angelägenheten af den ändring motionären föreslagit i Riksdags-ordningens 20 §. Om embetsmäns och myndigheters skyldighet att hålla expeditioner vederbörande till handa finnes stadgadt i Kongl. Maj:ts Förordning angående expeditionslösen den 30 November 1855, hvars bestämmelser synas fullt tillfredsställande äfven för förevarande fall.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet hemställa:

- 1:o att den af motionären föreslagna ändring i 16 § Riksdags-ordningen icke måtte af Riksdagen bifallas;
- 2:o att den föreslagna ändringen i 18 § Riksdags-ordningen icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

3:o att jemväl det föreslagna tillägget till 20 § i samma grundlag icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 31 Mars 1870.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Ordförande.

Reservation:

af Herr *Ehrenborg*:

»Derest fråga hade väckts om att i vårt ännu föga öfver tre år gamla statskicks införa *sakförändringar*, äfven sådana, hvilka i och för sig sjelfva jag obetingadt giillar, så skulle äfven jag ansett dermed kunna utan skada anstå, till dess att en något säkrare erfarenhet om detta statskicks verkningar hunnit att vinnas. Några sådana förändringar hafva dock icke afsetts genom de två motioner, hvilka i detta samt i det nästföljande Utlåtandet blifvit af Utskottet afstyrkta, utan hafva dessa endast åsyftat att afhjelpa *formela* brister, att undanröjda tvetydigheter vid lagens tolkning och tillämpning, samt att fylla befintliga luckor i några af de många fall, der, såsom en ledamot af Högsta Domstolen i ett hithörande besvärsmål anført, »lagstiftaren, ehvad hans tanke i ämnet än mände hafva varit, dock *icke yppat* den.» Sådan brist på tydlighet och fullständighet bidrager efter mitt omdöme alldeles icke till vinnandet af behöfelig erfarenhet om huru Riksdags-ordningen efter grundlagsstiftarens beräkning fungerar, utan är denna brist tvärtom egnad att förrycka verkningarne af lagens sakbestämmelser. Den gifver, hvad stadgandena om riksdagsmannaval angår, uppmuntran och spelrum åt advokatyr och processlystnad; den föranleder embetsmän att göra sig skyldige antingen till en för ärendets gång betänklig uraktlåtenhet eller ock till en för dem sjelfva lika vådlig maktfullkomlighet, och den har på Representationens sammansättning det menliga inflytande, att, sedan sådana val blifvit upphäfdade, förnyade, åter upphäfdade och äntligen af Kongl. Maj:t fastställda, representanten ofta måste oberedd mottaga förtroendet först vid eller efter Riksdagens början. De prejudikat man hos Kongl. Maj:t i dessa ärenden vunnit, äro icke bindande, och kunna så mycket mindre vara till ledning för vinnandet af enhet i bestämmelsernas tillämpning, som i flera mål en betydlig meningsskiljaktighet gjort sig inom Högsta Domstolen gällande, och i följd deraf målets utgång ofta kan beräknas blifva beroende af hvilken division inom nämnda domstol vid hvarje tid är den dömande.

Då de af Utskottet nu behandlade motionerna icke äro uttömmande i afseende på de otydligheter, som vidlåda Riksdags-ordningen, och svåriligen ens kunna anses bland dessa angifva de väsendtligaste, så har äfven jag för min del icke velat förorda några

enstaka ändringsförslag endast i de delar som motionerna afse. Men då Riksdags-ordningen, § 38, ålägger Konstitutions-Utskottet att »granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem Utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa», och då införandet i Riksdags-ordningen af förtydligade stadganden ej blott synes mig på förut anförda skäl vara »högst nödigt och nyttigt», utan tillika »möjligt att verkställa», enär Utskottet skulle till upplysning om de delar, hvaruti ändring eller tillägg erfordras, hafva till sin ledning ett rikt förråd i det stora antal besvärsmål, hvilka hittills förekommit, så anser jag att Utskottet kunnat och bort, med mera omsigt och framgång än någon enskild motionär, gemensamt företaga en sådan granskning af Riksdags-ordningen, hvilken skulle haft till ändamål att utan ändring af andra sakförhållanden, än der genom förbiseende den bokstafliga bestämmelsen blifvit en annan, än som kan antagas hafva af grundlagsstiftaren åsyftats, undanrödjat så vidt möjligt alla otydligheter; samt att Utskottet, efter att hafva i sammanhang med en sådan granskning pröfvat de i Herrar M. Jonssons och A. T. Gustafssons motioner framställda, efter mitt förmenande ganska tänkvärda, yrkanden, bort inför Riksdagen framlägga till grundlagsenlig behandling det redaktionsförslag, hvarom Utskottet kunnat sig förena».

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli d. 31 Mars 1870, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 18 § 2 mom. Riksdags-ordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet hänvisad motion (N:o 71) här Herr *A. T. Gustafsson* föreslagit, att, enär i Riksdags-ordningen icke blifvit föreskrifvet, det omedelbart val till riksdagsman i Andra Kammaren bör kungöras viss bestämd tid innan det hålles, ej heller att kungörelse om medelbart riksdagsmannaval skall utfärdas så tidigt, att elektorsval måtte kunna utlysas viss tid innan det förrättas, men angeläget vore att i ett ärende af den stora vikt och betydelse som ett riksdagsmannaval, de valberättigade icke beröfvades tillräckligt rådrum för att bereda sig till utöfvande af sin medborgerliga pligt, Riksdagen måtte för sin del, med upphäfvande af andra momentet i Riksdags-ordningens 18 §, i dess ställe antaga ett så lydande stadgande:

»Valförrättaren åligger att låta kungöra det omedelbara riksdagsmannavalet minst en vecka före den för valet bestämda tid, samt det medelbara så tidigt, att elektorsvalet må kunna kungöras lika lång tid innan det bör hållas».